

Pēteris Sēja Latvijas valsts ārlietu dienestā. 1920 – 1937.¹

Pēteris Sēja iestājās Latvijas ārlietu dienestā 1920. gada maijā. Pirms mēneša viņš bija pārkāpis četrdesmit gadu sliekšni, četrpadsmit trimdā Šveicē pavadītajos gados ieguvis eiropiešu slīpējumu. Viņš prata sešas svešvalodas, bija studējis vēsturi un ekonomiskās zinības Cīrihē. Tieši tādi darbinieki bija vajadzīgi gadu atpakaļ izveidotajai Latvijas Ārlietu ministrijai. 19. maijā P. Sēja tika iecelts vakantajā Ekonomiski politiskā departamenta Ekonomiskās nodaļas vadītāja amatā. Šīs nodaļas uzdevums bija uzturēt sakarus ar ārvalstu pārstāvniecībām Latvijā un Latvijas pārstāvniecībām ārvalstīs tirdzniecības, rūpniecības, zemkopības, finanšu, statistikas un citās tautas saimniecības nozarēs.

Pēc Latvijas valsts atzīšanas *de iure* 1921. gada 26. janvārī būtiski svarīgākais Latvijas ārpolitikas darbības virziens bija panākt Latvijas uzņemšanu Tautu Savienībā. Tāpēc nodibināja jaunu – Tautu līgas nodaļu, un par tās vadītāju 1. aprīlī iecēla P. Sēju. Līdztekus tiešajam darbam P. Sēja publicēja vairākus rakstus presē par pirmās universiālās starptautiskās organizācijas - Tautu Savienības uzbūvi un darbības principiem. Otrs P. Sējas iemīļotais temats bija Francija un tās vēsture.

Kad 1921. gada septembrī Latviju uzņēma Tautu Savienībā, P. Sēja jau bija iecelts par padomnieku sūtniecībā Parīzē. Šo amatu viņš pildīja četrus gadus. 1924. gadā laikā, kad sūtni Francijā Oļģerdu Grosvaldu nomainīja sūtnis Miķelis Valters, P. Sēja kā sūtniecības padomnieks gandrīz piecus mēnešus bija pagaidu pilnvarotais lietvedis šajā valstī. Daudz ilgāk P. Sējam bija jāveic pagaidu pilnvarotā lietveža funkcijas Nīderlandē (līdz 1925. gada oktobrim) un Beļģijā (līdz 1927. gada novembrim).

No 1925. gada oktobra P. Sēja vadīja ministrijas Rietumu nodaļu, kuras pārziņā bija politiskās un ekonomiskās attiecības ar lielāko daļu Eiropas, kā arī un Amerikas valstīm. (Skandināvijas, Baltijas valstis, Somija un Polija ietilpa Baltijas valstu nodaļas kompetencē). 1927. gada septembrī P. Sēja bija Latvijas delegācijas loceklis, bet no 18. septembra – Latvijas delegācijas vadītājs Tautu Savienības 8. pilnsapulcē.

1927. gada 11. novembrī P. Sēju iecēla par sūtni Itālijā, no nākamā gada janvāra – arī Albānijā, Bulgārijā un Grieķijā ar rezidenci Romā. Itāliešu zinātnieks Valerio Perna savā pētījumā par abu valstu diplomātisko attiecību vēsturi P. Sēju novērtējis kā dinamisku sūtni, labvēlīgu vērotāju ar optimistisku attieksmi pret rezidences valsts iekšējo un ārpolitiku.

Latvijas Valsts vēsture arhīva fondos uzglabātie sūtņu ziņojumi pētniekiem dod priekšstatu par P. Sējas darbību: viņa ziņojumu apjoms ir 10 – 20 lappuses mašīnrakstā. Analizējot Latvijas un Itālijas attiecības, P. Sēja vienmēr akcentēja Itālijas pozitīvo attieksmi pret Latviju. Viņš uzskatīja, ka Itālija 1927. –1933. gadā savās interesēs starptautiskajā attiecībās ieturēja reālpolitisku kursu. Neatkarīgi no Ārlietu ministrijas viedokļa P. Sēja izteica savu vērtējumu par politiskajiem procesiem Eiropā, kad 1933. gada jūlijā Romā Lielbritānija, Francija, Vācija un Itālija parakstīja Romas pakto par saskaņotu politiku savstarpējos strīdos. P. Sēja raudzījās uz to kā iespējamo miera garantu Eiropā, bet Ārlietu ministrija tajā

¹ Referāts nolasīts 15.04.2005 Ķekavas novadpētniecības muzeja organizētajā konferencē „Latvijai atdots mūžs. Pētera Sējas – skolotāja un diplomāta devums Latvijas valstiskuma veidošanā un attīstībā”. (Reglamenta noteiktais referāta ilgums - 20 minūtes). Silvija Križevica, Ārlietu ministrijas Arhīva nodaļas vecākā referente

saskatīja Versaļas sistēmas revizionisma tendences. P. Sēja uzskatīja, ka Latvijas teritoriālo neaizskaramību visvairāk apdraud PSRS, bet Ārlietu ministrija, – ka Vācija. (Jāpiebilst, ka Romas pakts nestājās spēkā, jo Francijas parlaments to neratificēja).

Finansiālo iespēju robežās, kas bija nelielas, P. Sēja devās dienesta braucienos uz valstīm, kurās viņš bija akreditēts, bet nerezidēja: Bulgārijā bija četras, Albānijā un Grieķijā – trīs reizes. Saskaņā ar Konsulāro reglamentu sūtnim bija padoti visi viņa akreditācijas valstīs ieceltie konsuli. 1927. -1933. gadā P. Sēja pārraudzīja pavisam 11 goda konsulārās iestādes. Īpašu vērību viņš veltīja Latvijas preču (papīra, celulozes, finiera, lineļļas u. c.) noieta tirgum Itālijā un Balkānos. Tomēr viņš bija spiests atzīt, ka neizdodas pārvarēt goda konsulu pasivitāti, no vienas, un Latvijas firmu neuzņēmību, no otras puses.

Papildus sūtņa darbam P. Sēja pildīja Starptautiskā lauksaimniecības institūta Latvijas pastāvīgā delegāta pienākumus. (Šī institūcija dibināta 1905. gadā Romā, lai izveidotu un uzturētu pasaules lauksaimniecības statistisko datu aprites sistēmu).

1933. gada 1. augustā P. Sēju iecēla par sūtni Zviedrijā, Dānijā un Norvēģijā ar rezidenci Stokholmā. Tāpat kā Romā, sūtniecības Zviedrijā štatā bez sūtņa vēl bija sūtniecības sekretārs un stenogrāfiste-korespondente. Sūtniecības darbiniekiem vajadzēja pildīt arī visas Stokholmas ģenerālkonsulāta funkcijas, jo tur vairs nestrādāja no Ārlietu ministrijas atsūtīts sekretārs – latviešu valodas pratējs. Sūtnis veda visas diplomātiskās un principiāli nozīmīgākās sarunas dažādos līmeņos, personīgi izstrādāja politiskos un daļēji – saimnieciskos ziņojumus, atbildēja uz svarīgākajām notām un pieprasījumiem, pārzināja sūtniecības informatīvo darbību.

Slēdzieni par Latvijas un Zviedrijas, kā arī pārējo Skandināvijas valstu politiskajām attiecībām īsi, koncentrēti formulēti P. Sējas tēzēs Latvijas sūtņu Otrajai konferencei, kas notika 1935. gadā no 28. jūnija līdz 3. jūlijam Rīgā. P. Sējas viedoklis bija šāds: nav paredzams, ka tuvākā nākotnē varētu tikt noslēgtas politiskas saistības starp Skandināvijas un Baltijas valstīm. Politiski ar tām iespējams sadarboties tikai Tautu Savienības ievaros. Arī turpmāk tiks attīstīti iedibinātie ekonomiskie un kultūras sakari. Jautājumā par līgumu ar PSRS P. Sēja piederēja pie tiem sūtņiem, kas bija par tā noslēgšanu, kā paraugu ņemot Čehoslovākijas – PSRS 1935. gada maija savstarpējās palīdzības līgumu.

1937. gada 1. maijā P. Sēju atbrīvoja no sūtņa amata un ieskaitīja ārlietu ministra rīcībā. Šādu Kārļa Ulmaņa valdības soli vēsturnieks Edgars Andersons skaidro ar autoritārā režīma tuvināšanās mēģinājumu sociāldemokrātiskajām Skandināvijas valstīm. P. Sējas vietā tika iecelts labējais sociālists, bijušais ārlietu ministrs Voldemārs Salnais.

Likumdošana noteica, ka diplomātiski konsulārā dienesta ierēdnis, kāds bija arī P. Sēja, sešus mēnešus var būt ārlietu ministra rīcībā. Ja šajā laikā ierēdnis netiek iecelts jaunā amatā, to ieskaita Ārlietu ministrijas pārziņā bez atlīdzības no valsts līdzekļiem. P. Sējam 1937. gada 1. novembrī beidzās pensijas izdienas laiks, un ar šo datumu viņš pensionējās, paliekot Ārlietu ministrijas pārziņā.

Latvijas ārlietu dienestā P. Sēja bija nokalpojis 17 gadus un piecus mēnešus. 1934. gadā viņam tika piešķirta augstākā – pirmā pakāpe diplomātiski konsulārā dienesta sešu pakāpju sistēmā. Par darbu valsts labā 1935. gadā P. Sēju apbalvoja ar Triju Zvaigžņu ordeni.

1940. gada maija pēdējās dienās P. Sēja devās uz Stokholmu, apņēmoties arī nogādāt sūtniecībā diplomātisko pastu. Tas bija pensionētā diplomāta pēdējais brauciens. Uz Latviju jūnija vidū tika pārvesta viņa pelnu urna.

Par P. Sējas diplomāta darbību, tās efektivitāti un kvalitāti tiešas, nepastarpinātas liecības mūsdienu vēsturniekiem un pētniekiem sniedz Latvijas valsts pirmā neatkatības posma Ālietu ministrijas attiecīgu nodaļu dokumenti, viņa sūtņa ziņojumi no Itālijas un Balkānu valstīm, no Zviedrijas un Skandināvijas. Ne vienu reizi vien tie turpmāk tiks lasīti un novērtēti tajā vai citā aspektā.